

Artur Banaszak

Akademia Nauk Stosowanych WSGE
im. A. De Gasperi

E-mail: artur.banaszak@wsge.edu.pl

ORCID: orcid.org/0000-0003-3657-3866

DOI: doi.org/10.13166/awsgel/187748

WYZWANIA STOJĄCE PRZED PLACÓWKAMI EDUKACYJNYMI W PROCESIE ZASPOKAJANIA POTRZEB EDUKACYJNYCH UCZNIÓW

THE CHALLENGES FACING EDUCATIONAL INSTITUTIONS IN MEETING THE EDUCATIONAL NEEDS OF STUDENTS

Streszczenie: Prawo do nauki jest jednym z podstawowych praw człowieka gwarantowanych przez regulacje międzynarodowe i wiele krajowych. Zgodnie z artykułem 26, Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka oraz innymi regulacjami prawa międzynarodowego i krajowych wielu różnych krajów, edukacja to jedno z podstawowych praw człowieka. Dlatego największym i najważniejszym wyzwaniem związanym z edukacją jest dostęp do edukacji dla każdego, czyli podejmowanie takich działań, aby to prawo stało się rzeczywistością i działało dla wszystkich i wszędzie. Celem niniejszych rozważań jest przedstawienie najważniejszych wyzwań, które stoją przed placówkami edukacyjnymi w procesie zaspokajania potrzeb edukacyjnych uczniów.

SŁOWA KLUCZOWE: prawo do edukacji, potrzeba edukacji, placówka edukacyjna, wyzwania stojące przed edukacją, nauczyciel, uczeń

Abstract: The right to education is one of the basic human rights guaranteed by international and many national regulations. According to Article 26 of the Universal Declaration of Human Rights and other international law regulations in the national laws of many different countries, education is one of the fundamental human rights. Therefore, the biggest and most important challenge related to education is access to education for everyone it means taking actions to make this right a reality and work for everyone, everywhere. The aim of these studies is to present the most important challenges that educational institutions face in the process of meeting the educational needs of students.

KEYWORDS: *right to education, need for education, educational institution, challenges facing education, teacher, pupil*

WPROWADZENIE

Prawo do nauki jest jednym z podstawowych praw człowieka gwarantowanych przez regulacje międzynarodowe i wiele krajowych. Zgodnie z artykułem 26, Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka oraz innymi regulacjami prawa międzynarodowego praw krajowych wielu różnych krajów, edukacja to jedno z podstawowych praw człowieka. Dlatego największym i najważniejszym wyzwaniem związanym z edukacją jest dostęp do edukacji dla każdego, czyli podejmowanie takich działań, aby to prawo stało się rzeczywistością i działało dla wszystkich i wszędzie.

Celem niniejszych rozważań jest przedstawienie najważniejszych wyzwań, które stoją przed placówkami edukacyjnymi w procesie zaspokajania potrzeb edukacyjnych uczniów. Możemy tutaj mówić zarówno o wyzwaniach stojących przed systemem edukacji, jak również przed kadrą pedagogiczną.

Wyzwania te po pierwsze dotyczą obszaru zaspokajania potrzeby dostępu do edukacji każdemu i wszędzie. Prawo do edukacji zagwarantowane jest regulacjami międzynarodowymi od dawna. Pośrednio mamy odniesienie w Deklaracji Praw Dziecka – Deklaracji Genewskiej przyjętej w 1923 roku, a następnie już bezpośrednio w Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka z 1948 roku i wielu kolejnych regulacjach prawa międzynarodowego. Ponadto, prawo to jest również gwarantowane w przepisach prawa krajowe, w tym często jest to gwarancja konstytucyjna. Podsumowując – od strony teoretycznej i formalnej, każdy człowiek na świecie ma zapewniony dostęp do edukacji.

Niestety, w praktyce wygląda to tak, iż wg. danych UNESCO, 244 miliony dzieci i młodzieży w wieku szkolnym nadal nie uczęszcza do szkół z powodów społecznych, ekonomicznych lub kulturowych.

Ale sam dostęp do edukacji nie jest wystarczający. Zaspokajanie potrzeb edukacyjnych dzieci i młodzieży to również troska o odpowiednią jakość edukacji, tak aby młody człowiek nie tylko otrzymał odpowiednie świadectwo lub dyplom ukończenia kolejnego etapu edukacji, ale aby przygotować młodego człowieka do stania się pełnowartościowym członkiem społeczeństwa.

PRAWO DO EDUKACJI JAKO JEDNO Z PODSTAWOWYCH PRAW CZŁOWIEKA

Zapewnienie prawa do oświaty to nie opcja, ale obowiązek wynikający z prawa człowieka do edukacji. Prawo to jest zagwarantowane w licznych regulacjach prawa międzynarodowego i krajowego (więcej na temat prawa do edukacji – por.: Banaszak, 2013a, Banaszak, 2013b, Banaszak, 2020).

Pierwsza międzynarodowa kodyfikacja dotycząca prawa do nauki, w sposób pośredni zawarta jest w Deklaracji Praw Dziecka – Deklaracja Genewska. Dokument ten przyjęty został w 1923 roku przez Międzynarodowy Związek Pomocy Dzieciom, a w roku 1924 roku był proklamowany przez Ligę Narodów. Są tam między innymi regulacje mówiące, iż *Dziecku powinno się dać możliwość normalnego rozwoju fizycznego i duchowego oraz Dziecko powinno być przygotowane do zarobkowania na życie i zabezpieczone przed wszelkim wyzyskiem* (Deklaracja Genewska, 1924). Oznacza to, iż dziecko ma prawo do nauki, bo tylko poprzez naukę młody człowiek ma możliwość normalnego rozwoju w obszarze duchowym i fizycznym oraz tylko poprzez naukę może się przygotować do zarobkowania na życie i być zabezpieczone przez wyzyskiem.

Poprzedni dokument wskazywał na prawo do nauki w sposób pośredni, Natomiast, w sposób bezpośredni o prawie człowieka do nauki mówi artykuł 26 Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka z 1948 roku. Deklaracja mówi o prawie każdego do nauki oraz o tym, iż nauka, przynajmniej w stopniu podstawowym powinna być bezpłatna a edukacja techniczna i zawodowa a także studia winny być powszechnie dostępne w oparciu o zasadę równości. Dostęp do nauki został uznany za bardzo ważne prawo. O jego ważności

świadczy fakt, iż jest to nie tylko prawo, ale Deklaracja wskazuje, iż nauka podstawowa jest obowiązkowa (por. ONZ, 1948, art. 26).

Ponadto, inne regulacje prawa międzynarodowego, na poziomie globalnym i regionalnym gwarantują prawo każdego do nauki. Możemy tutaj między innymi wskazać na artykuł 13 Międzynarodowego Paktu Praw Ekonomicznych, Socjalnych i Kulturalnych z 1966 roku (por.: Dz. U. 1977, nr 38, poz. 169), zasadę 7 Deklaracji Praw Dziecka z 1959 roku (por.: ONZ, 1959) czy artykuły 28 i 29 Konwencji o prawach dziecka z 1989 roku (por.: Dz. U. 1991, nr 120, poz. 526). Ponadto, o prawie każdego do nauki mówi Konwencja UNESCO w sprawie zwalczania dyskryminacji w dziedzinie oświaty z 1960 roku (por.: Dz. U. 1964, nr 40, poz. 268), Europejska Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności z 1950 roku a dokładnie protokół nr 1 z 20 marca 1952 roku (por.: Dz. U. 1993, nr 61, poz. 284) czy na gruncie unijnym, Karta Praw Podstawowych Unii Europejskiej z 2000 roku (por.: Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej C 2002 z 07.06.2016, s. 389-405).

Z powyżej wskazanych regulacji wynika, iż każdy człowiek ma zagwarantowane prawo do nauki. Od strony formalnej czy strony teoretycznej prawo to jest gwarantowane. Natomiast jeśli przeanalizujemy sytuację rzeczywistą, to w świecie ciągle mamy miejsca, gdzie zaspokojenie potrzeby dostępu do edukacji pozostawia wiele do życzenia.

Dyrektor generalna UNESCO – Audrey Azoulay, w swoim wystąpieniu z okazji rozpoczęcia nowego roku szkolnego 1 września 2022 roku, wskazała, iż 244 milionów dzieci nie ma dostępu do nauki. Zdaniem UNESCO, najgorzej sytuacja wygląda w Afryce Subsaharyjskiej, gdzie blisko 100 mln dzieci nie ma możliwości chodzenia do szkoły i pobierania nauki. Ponadto, sytuacja w Azji Południowej i Środkowej jest również bardzo zła, gdy z w tych regionach 85 milionów dzieci nie chodzi do szkoły (ONET, 2022).

Ta bardzo zła sytuacja spowodowana jest różnymi czynnikami. W wielu miejscach dzieci nie mogą uczęszczać do szkół z powodów społecznych, kulturowych lub finansowych. Bardzo istotne jest też wskazanie, iż dużą barierą utrudniającą lub nawet uniemożliwiającą dostęp do oświaty są konflikty zbrojne oraz ataki terrorystyczne. Trwające na całym świecie wojny i konflikty powodują, iż dzieci i młodzież nie może korzystać z jednego z najbardziej podstawowych praw – prawa do nauki i oświaty (por. Banaszak, 2014).

Istnieje także wiele innych powodów, dla których prawo do edukacji nie jest w pełni realizowane. Przykładem mogą tu być Indie. Jest to największe pod względem ludności państwo świata a poziom edukacji publicznej pozostawia tam wiele do życzenia, przede wszystkim na poziomie praktycznym, ale także prawnym. Prawo i obowiązek edukacji nie są tam w pełni egzekwowane, a problem jest ograniczenie wieku uczniów oraz inne kwestie (por.: Florek, 2021).

Jednym z celów zrównoważonego rozwoju promowanym przez Organizację Narodów Zjednoczonych – Agenda 2030, w punkcie numer 4 wskazuje się na dobrą jakość edukacji. Celem jest, aby zapewnić wszystkim edukację wysokiej jakości. Cel ten winien być osiągnięty do 2030 roku. W agendzie czytamy: *Do 2030 roku zapewnić wszystkim dziewczętom i chłopcom ukończenie nieodpłatnej, sprawiedliwej, dobrej jakości edukacji na poziomie podstawowym i ponadpodstawowym prowadzącej do efektywnych wyników w nauce, zgodnie z czwartym Celem (ONZ, 2016, Cele Zrównoważonego Rozwoju)*. W świetle danych statystycznych i faktów dotyczących wielkich nierówności w dostępie do oświaty, osiągnięcie owego celu wydaje się niemożliwe. Jest to sytuacja bardzo zła – 100 lat po wydaniu Deklaracji Genewskiej oraz 76 lat po wydaniu Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka, ciągle tak wiele dzieci i młodzieży nie ma dostępu do nauki.

WYZWANIA STOJĄCE PRZED SYSTEMEM EDUKACJI I KADRĄ PEDAGOGICZNĄ

W obszarze zaspokajania edukacyjnych potrzeb uczniów ważną rolę odgrywa system edukacji. Są to różnego rodzaju placówki edukacyjne, które działają zgodnie z wytycznymi polityki społecznej danego kraju.

Niezmiernie istotnym jest, aby wskazać, iż dostęp do edukacji to nie tylko możliwość uczęszczania do szkoły i zdobycie odpowiedniego dokumentu potwierdzającego zdobyte wykształcenie na poziomie podstawowym, średnim czy nawet wyższym. Realizacja potrzeb edukacyjnych powinna polegać na zapewnieniu edukacji wysokiej jakości, czyli takiej która dostarczy uczniowie wiedzy, umiejętności i kompetencji, które pozwolą młodemu człowiekowi właściwie radzić sobie we współczesnym świecie.

Zaspokajanie potrzeb edukacyjnych dzieci i młodzieży stawia przed systemami edukacyjnymi (szkołami) stoją różnorodne wyzwania. Wyzwania te są

różne i zależą od wieku uczniów, rodzaju instytucji edukacyjnych czy lokalizacji. Omawiając te wyzwania warto wskazać na kilka z nich. Poniższe zestawienie wyzwań zostało stworzone na podstawie wieleletnich doświadczeń autora, który od ponad 20 lat jest związany zawodowo z różnymi instytucjami edukacyjnymi.

Po pierwsze należy zwrócić uwagę, iż uczniowie mają bardzo różne potrzeby. Szkoły powinny zapewniać spersonalizowane programy, dostosowane do mocnych i słabych stron poszczególnych uczniów. Szczególne trudności pojawiają się w klasach włączających, w których biorą udział uczniowie o różnych zdolnościach, ale także o różnym pochodzeniu.

Po drugie, system edukacji często natrafia na problem ograniczonych zasobów rzeczowych i finansowych. W wielu obszarach widoczny jest brak nauczycieli. Przykładowo niektóre źródła podają, że w Polsce jest około 15% wakatów – psychologów, pedagogów i nauczycieli języka polskiego, matematyki i języka angielskiego. Brakuje także środków na infrastrukturę, podręczniki i inne udogodnienia.

Dużym wyzwaniem jest także, aby uczyć przez całe życie, a nie uczyć na sprawdziany, testy czy innego rodzaju egzaminy. W wielu miejscach każdy etap edukacji oceniany jest za pomocą standaryzowanego testu. Następnie na podstawie wyników tych testów oceniane są szkoły i nauczyciele. Dlatego szkoły już często nie uczą a jedynie przygotowują się do testów.

Problem mogącym być dużym wyzwaniem dla oświaty są dysproporcje społeczno-ekonomiczne. W szkołach mamy uczniów pochodzących z różnych środowisk społeczno-ekonomicznych. Część z nich boryka się z odmiennymi problemami i wieloma ograniczeniami, takimi jak dostęp do zasobów edukacyjnych, niestabilna sytuacja w domu. Może to mieć ogromny wpływ na ich wyniki w nauce.

W procesie zaspokajania potrzeb edukacyjnych dzieci i młodzieży warto zwrócić uwagę na obszar potrzeb specjalnych. Szkoły powinny mieć świadomość obecności uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi i rozwojowymi, między innymi w zakresie różnego rodzaju niepełnosprawności. Oznacza to, że szkoły potrzebują specjalnego wyposażenia i specjalnych usług wsparcia, aby sprostać potrzebom takich uczniów.

W globalnym świecie, ważnym wyzwaniem mogą być problemy językowe uczniów. W szkole coraz częściej mamy uczniów pochodzących z różnych środowisk językowych. Często uczeń zmuszony jest wyjechać do innego kraju

wraz z rodzicami, np. z powodów ekonomicznych lub trwającej wojny Szkoły muszą być gotowe pomagać i wspierać tych uczniów.

Kolejnym szczególnym obszarem, który jest bardzo istotny w procesie zaspokajania potrzeb edukacyjnych jest kwestia nauczania wartości. Jest to szczególnie ważne we współczesnym świecie, gdzie różne środowiska promują bardzo różne wartości czy nawet antywartości. Szkoły powinny przygotowywać uczniów do bycia pełnoprawnymi członkami społeczeństwa. Jednym z obszarów tego procesu jest nauczanie o wartościach, którymi kieruje się społeczeństwo. Jest to o tyle trudne, że we współczesnym świecie mamy do czynienia ze swoistym konfliktem wartości – szkoła, dom, świat wirtualny, w tym media społecznościowe promują różne wartości, a młodzi ludzie mogą być bardzo zdezorientowani.

Aby proces zaspokajania potrzeb uczniów był pełny konieczna jest dobrze rozumiana współpraca pomiędzy szkołą i pedagogami oraz rodzicami uczniów a także pełne zaangażowanie rodziców. Aby osiągnąć sukces, konieczna jest współpraca szkoły z rodziną ucznia. Dlatego szkoły powinny zadbać o to, aby rodzice również uczestniczyli w procesie nauczania – uczenia się. Są jednak sytuacje, w których rodzice z różnych powodów nie biorą udziału w tym procesie. Aktywacja tej grupy opiekunów jest konieczna i kluczowa.

Systemy edukacyjne są konstrukcjami dość konserwatywnymi i opartymi na pewnej tradycji. Są to też konstrukcje, które dość opornie podchodzą do różnych zmian i reform. Z drugiej strony mamy wokół siebie ciągle zmieniający się świat i dzieci oraz młodzież funkcjonującą w tym świecie. Świat i jego wymagania szybko się zmieniają. Dlatego szkoły muszą reagować i być zawsze na bieżąco i dostosowywane do nowych sytuacji. Jest to trudne, ponieważ proces nauczania – uczenia się wymaga czasu. Dlatego ważne jest, aby programy szkolne były elastyczne i podążały za aktualnymi trendami.

W procesie zaspokajania potrzeb edukacyjnych młodego człowieka pojawia się wiele barier i wyzwań. Wiele z nich dotyczy samego systemu edukacji, ale są także takie, których doświadcza kadra pedagogiczna, która jest bezpośrednio zaangażowana w ten proces. Ważnymi podmiotami w procesie zaspokajania potrzeb edukacyjnych uczniów są zasoby ludzkie działające w ramach systemu edukacji. Mowa tu przede wszystkim o kadrze nauczycieli, wychowawców i pedagogów. Przed nimi również piętrzą się różne wyzwania, z którymi

muszą sobie radzić, aby sprostać zadaniom w procesie zaspokajania potrzeb edukacyjnych. Tymi wyzwaniem i problemami są między innymi:

- różne style uczenia się – metody nauczania dostosowane do potrzeb uczniów;
- problemy z komunikacją z uczniami i z rodzicami – umiejętności komunikacyjne, w tym porozumiewanie się w różnych językach;
- problemy z technologią – nauczyciele muszą być przygotowani do korzystania z różnych narzędzi informatycznych i być na bieżąco z technologią;
- presja ze strony dyrekcji szkoły – nauczyciele powinni umieć sprostać wymaganiom administracji szkolnej i jednocześnie pamiętać o potrzebach uczniów;
- zachowanie i zarządzanie grupą wychowawczą – nauczyciele powinni umieć radzić sobie z zachowaniem uczniów;
- wypalenie zawodowe – problemem może być brak motywacji, ale też brak wsparcia zawodowego i psychologicznego;

Wymienione i wskazane wyzwania stojące przed systemem edukacji są istotne w procesie zaspokajania potrzeb edukacyjnych dzieci i młodzieży. Aby ten proces był w pełni realizowany, konieczne jest, aby system radził sobie z tymi wyzwaniami.

SZKOŁA JAKO ŚRODOWISKO PRZYGOTOWUJĄCE DO FUNKCJONOWANIA W ŚWIECIE WIRTUALNYM

Zaspokajanie potrzeb edukacyjnych dzieci i młodzieży musi polegać przede wszystkim na przygotowaniu młodego człowieka do funkcjonowania we współczesnym świecie. Prawdą jest, iż współczesny człowiek, szczególnie młody człowiek funkcjonuje dziś nie tylko w świecie realnym, ale też w świecie wirtualnym. Dlatego też ważnym elementem w procesie zaspokajania potrzeb będzie przygotowanie uczniów do właściwego i bezpiecznego funkcjonowania w świecie wirtualnym.

Nie trzeba jakoś specjalnie udowadniać, iż współczesny młody człowiek funkcjonuje zarówno w świecie realnym a także świecie wirtualnym. Wskazują na to wszystkie statystyki zarówno globalne, jak i dotyczące poszczególnych krajów czy regionów. Oznacza to, iż system oświaty winien być zdolny, aby

przygotować młodego człowieka nie tylko do działania w świecie realnym, ale także w świecie wirtualnym (więcej o zapewnieniu właściwego funkcjonowania człowieka w świecie wirtualnym: Banaszak, Filutowska, 2021, s. 131-140).

Ważnym jest, aby wskazać, iż świat cyfrowy to ogromna szansa dla systemu edukacji. Cyberprzestrzeń to obszar, który może być wykorzystany przez edukację do przekazywania wiedzy, nauczania umiejętności i wdrażania w odpowiednie kompetencje. Przeżyty przez świat czas pandemii covid19 był trudnym i traumatycznym doświadczeniem, Ale okres ten wymusił na różnych podmiotach, w tym na edukacji nauczanie się jak korzystać z technologii i jak wykorzystać cyberprzestrzeń jako miejsce, gdzie można zaspokajać edukacyjne potrzeby dzieci i młodzieży. Organizowano zajęcia szkolne i uczelniane w trybie on-line. Świat wirtualny wykorzystywany był do organizacji różnego rodzaju szkoleń konferencji czy sesji edukacyjnych. Coraz popularniejsze stają się szkoły cyfrowe oferujące naukę w chmurze.

Ważnym jest, aby pamiętać, iż poradzenie sobie z pandemią nie musi koniecznie oznaczać rezygnację z obecności oświaty i edukacji w cyberprzestrzeni. Młody człowiek jest bardzo mocno obecny w rzeczywistości cyfrowej i dlatego obszar ten może i powinien być wykorzystany, aby zaspokajać edukacyjne potrzeby dzieci i młodzieży.

Dodatkowo, szkoła powinna przygotować uczniów do właściwego funkcjonowania w cyberprzestrzeni. Podstawowymi zadania oświaty, w tym obszarze wskazanie uczniom jak żyć w świecie wirtualnym, jak rodzić sobie z problemami pojawiającymi się w świecie wirtualnym i jak zachowywać się bezpiecznie w cyfrowej rzeczywistości.

Na to, iż współczesny człowiek winien być przygotowany do właściwego funkcjonowania w świecie wirtualnym zwraca również uwagę Unia Europejska. Wśród wielu dokumentów publikowanych przez różnego rodzaju instytucje unijne znajduje się również Zalecenie Rady z dnia 22 maja 2018 r. w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie. Jest tam mowa o ośmiu kompetencjach kluczowych, w tym o kompetencjach cyfrowych (por.: Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej, 2018/C – 189/01).

Zgodnie ze wskazaniami tego dokumentu, kompetencje kluczowe określane są jako połączenie wiedzy, umiejętności i postaw. Wiedza jest rozumiana jako fakty, liczby, koncepcje, idee oraz teorie. Umiejętności to zdolności do

przeprowadzenia procesów oraz wykorzystanie wiedzy w praktyce. Natomiast postawy to skłonności i nastawienie do reagowania na idee, osoby oraz sytuacje.

Kompetencje cyfrowe to pewne, krytyczne i odpowiedzialne korzystanie z technologii cyfrowych oraz angażowanie się w nie w celu uczenia się, wykonywania pracy i uczestnictwa w społeczeństwie. Jest to też umiejętność korzystania z informacji i danych, komunikacja i współpraca, umiejętność korzystania z mediów, tworzenie treści cyfrowych (w tym programowanie) a także bezpieczeństwo, w tym cyfrowy dobrostan i kompetencje związane z cyberbezpieczeństwem (Vademecum, 2024).

System oświaty staje tutaj przed kilka wyzwaniami, które pomogą młodym ludziom nabyć owe cyfrowe umiejętności. Uczniowie powinni wiedzieć, w jaki sposób technologie cyfrowe mogą wspierać komunikację, kreatywność i innowacje, a także mieć świadomość związanych z nimi możliwości, ograniczeń, skutków i zagrożeń. Dzieci i młodzież powinni rozumieć ogólne zasady, mechanizmy i logikę leżącą u podstaw rozwijających się technologii cyfrowych. Młody człowiek powinien znać podstawowe funkcje i zastosowanie różnych urządzeń, oprogramowania i sieci a także powinien krytycznie podejść do ważności, wiarygodności i wpływu informacji i danych udostępnianych środkami cyfrowymi. Uczniowie powinni umieć wykorzystywać technologie cyfrowe do wspierania swojej aktywnej postawy obywatelskiej i włączenia społecznego, współpracy z innymi oraz kreatywności na rzecz celów osobistych, społecznych lub komercyjnych.

Nabywanie owych kompetencji kluczowych winno prowadzić do nabycia umiejętności korzystania z technologii cyfrowych. Szkoły powinny priorytetowo traktować umiejętności korzystania z technologii cyfrowych, w tym biegłość w korzystaniu z komputerów, aplikacji i platform internetowych. Ponadto, koniecznym jest stosowanie komunikacji online. Skuteczna komunikacja online jest niezbędna w świecie wirtualnym. Szkoły powinny promować takie umiejętności, jak pisanie profesjonalnych e-maili, uczestnictwo w dyskusjach online i stosowanie odpowiedniej netykiety. Ważnym jest także nauczanie umiejętności krytycznego myślenia, które ma kluczowe znaczenie dla uczniów, aby mogli analizować i oceniać informacje napotymane w wirtualnym świecie. Ekstremalnie ważnym obszarem jest też kwestia cyberbezpieczeństwa i prywatności. Szkoły powinny uczyć uczniów na temat zagrożeń cyberbezpieczeństwa i znaczenia ochrony danych osobowych. Niemniej ważna jest też umiejętność korzystania

z mediów. W obliczu obfitości mediów cyfrowych niezwykle ważne jest, aby uczniowie rozwijali umiejętności korzystania z mediów. Powinni nauczyć się krytycznej oceny treści medialnych, rozumieć różne formaty mediów i mieć świadomość wpływu mediów na społeczeństwo. Szkoły powinny także promować odpowiedzialne i etyczne zachowanie w świecie wirtualnym.

ZAKOŃCZENIE

Proces zaspokajania potrzeb edukacyjnych młodego człowieka to niezmiernie ważny i istotny proces. Potrzeba edukacyjna jest jedną z podstawowych potrzeb człowieka a prawo do edukacji bezpośrednio wynikające z tej potrzeby jest zagwarantowane przez liczne regulacje prawa międzynarodowego i krajowego. Proces zaspokajania potrzeb edukacyjnych jest trudny i złożony a przed systemem edukacji oraz pedagogami piętrzą się liczne wyzwania. Sprostanie nim to obowiązek, gdyż od tego zależy czy młody człowiek wejdzie w dorosłe życie w pełni przygotowany i czy stanie się pełnoprawnym członkiem społeczeństwa.

W procesie zaspokajania potrzeb edukacyjnych konieczne jest spełnienie szeregu warunków. Jest nim przede wszystkim zapewnienie pełnego dostępu do edukacji każdemu i wszędzie. Jest to jedno z podstawowych praw człowieka i podstawowych potrzeb człowieka. Koniecznym jest też zapewnienie nie tylko jakiegokolwiek dostępu, ale akcesu do edukacji wysokiej jakości.

W procesie zaspokajania potrzeb edukacyjnych uczniów, ważne jest, aby placówki oświatowe były świadome tych potrzeb i właściwie je zdiagnozowały. Koniecznym jest również, aby w instytucjach systemu oświaty i edukacji zatrudnione były osoby właściwie przygotowane i posiadające właściwe kompetencje.

Kolejnym elementem jest, aby programy szkolne były dostosowane do zmieniającej się sytuacji, aby były elastyczne i unowocześniane i takie, aby spełniały aktualne wymagania.

Ponadto, niezbędna jest współpraca dyrekcji szkół, nauczycieli, uczniów, rodziców i społeczeństwa. Zaspokajanie potrzeb edukacyjnych oznacza nie tylko przekazywanie uczniom wiedzy, umiejętności i kompetencji, ale także troskę o uczniów w wielu innych obszarach, w tym w zakresie systemu wartości, ich

aspektów emocjonalnych i psychologicznych oraz dbanie o ich bezpieczeństwo, w tym w tych aspektach związane ze światem wirtualnym (cyberbezpieczeństwo).

BIBLIOGRAFIA

- Banaszak, A. (2013a). Oświata i edukacja a bezpieczeństwo społeczne. w: M. Such-Pyrgiel (red.), *Bezpieczeństwo społeczne w XXI wieku w ujęciu socjologicznym, pedagogicznym, prawnym i nauk o zarządzaniu* (ss. 139-158). Józefów: Wydawnictwo Wyższej Szkoły Gospodarki Euroregionalnej im. Alcide De Gasperi.
- Banaszak, A. (2013b). The right to education in the European Union and Ukraine. w: M. Sitek, D. Dammacca, M. Wójcicka (red.), *Europe of Founding Fathers: investment in common future – supplement* (ss. 100-108). Olsztyn: the Faculty of Law and Administration, University of Warmia and Mazury.
- Banaszak, A. (2014). The military and terroristic conflict as a factor preventing the implementation of human right of access to education. w: M. Sitek, D. Dammacca, M. Wójcicka (red.), *Human rights between war and peace, volume II* (ss. 69-84). Olsztyn: the Faculty of Law and Administration, University of Warmia and Mazury.
- Banaszak, A. (2020). The right to education – the necessary condition of social security. w: (red.) I. Florek, A. Koroncziova, J. Manzano, *Crisis as a challenge for human rights*. Bratysława: Wydawnictwo Uniwersytetu Camenius.
- Banaszak, E., Filutowska, A. (2021). The right to secure functioning in digital world. W: I. Florek, I. Laki (red.), *Human rights as a guarantee of smart, sustainable and inclusive growth* (ss. 131-140). Budapeszt / Józefów: Milton Friedman University and Alcide De Gasperi University of Euroregional Economy in Józefów.
- Europejską Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności z 1950 sporządzona w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r., zmieniona następnie Protokołami nr 3, 5 i 8 oraz uzupełniona Protokołem nr 2. Dz. U. 1993, nr 61, poz. 284.
- Florek, I. (2021). Prawo do edukacji w Indiach. W: (red.) A. Pawlak, B. Skwarek, J. Stadniczeńko, *W trosce o rozwój i bezpieczeństwo dziecka – aspekty społeczno-prawne*. Warszawa: Wydawnictwo Vizja Press.
- Karta Praw Podstawowych Unii Europejskiej z 2000 roku. Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej C 2002 z 07.06.2016, s. 389-405.
- Konwencja o prawach dziecka, przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych dnia 20 listopada 1989 r. Dz. U. 1991, nr 120, poz. 526.
- Konwencja w sprawie zwalczania dyskryminacji w dziedzinie oświaty, sporządzona w Paryżu dnia 15 grudnia 1960 r. Dz. U. 1964, nr 40, poz. 268.
- Międzynarodowy Pakt Praw Gospodarczych, Społecznych i Kulturalnych otwarty do podpisu w Nowym Jorku dnia 19 grudnia 1966 r. Dz. U. 1977, nr 38, poz. 169.

- Onet (2023). UNESCO: 244 mln dzieci nie może chodzić do szkół. On-line: <https://www.onet.pl/informacje/kai/unesco-244-mln-dzieci-nie-moze-chodzic-do-szkol/6bddpyz,30bc1058> (dostęp: 20.01.2024).
- ONZ. (1948). Powszechna Deklaracja Praw Człowieka z 1948 roku. On-line: <https://libr.sejm.gov.pl/tek01/txt/onz/1948.html> (dostęp: 20.01.2024).
- ONZ. (1959). Deklaracja Praw Dziecka z 1959 roku. Uchwalona przez Zgromadzenie Ogólne ONZ w dniu 20 listopada 1959 r. On-line: <https://libr.sejm.gov.pl/tek01/txt/onz/1959.html> (dostęp: 20.01.2024).
- ONZ. (2016). Cele zrównoważonego rozwoju. Cel 4: Zapewnić wszystkim edukację wysokiej jakości oraz promować uczenie się przez całe życie. On-line: <https://www.un.org.pl/cel4> (dostęp: 20.01.2024).
- Sitek M. (2016). Prawa (potrzeby) człowieka w ponowoczesności. Warszawa: Wydawnictwo C.H. Beck.
- Vedemecum. (2024). Kompetencje cyfrowe pracowników ważniejsze niż kiedykolwiek? On-line: <https://vade.com.pl/blog/kompetencje-cyfrowe-pracownikow-wazniejsze-niz-kiedykolwiek/> (dostęp: 15.02.2024).
- Zalecenie Rady z dnia 22 maja 2018 r. w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie (Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej, 2018/C – 189/01). On-line: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=CELEX%3A32018H0604%2801%29> (dostęp: 20.01.2024).
- Zgromadzenie Ogólne Ligi Narodów. Deklaracja praw dziecka przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Ligi Narodów w 1924 roku (zwana Deklaracją genewską). On-line: <https://unicef.pl/content/download/197/f> (dostęp: 20.01.2024).